

УДК 37.014

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/50-52>

Альона ЛАЗАРЕНКО,
orcid.org/0000-0003-4464-7298
аспірантка кафедри дошкільної освіти
Криворізького державного педагогічного університету
(Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна) lazarenko01@i.ua

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ

Цифровізація освітнього середовища закладів освіти передбачає впровадження цифрових технологій у всі сфери діяльності та вимагає відповідної професійної підготовки вихователів, формування та оцінки їх цифрової компетентності, орієнтує на розвиток цифрової грамотності усіх учасників освітнього процесу. Інтеграція цифрових технологій в освіту покликана удосконалити педагогічні методи та підходи, відкрити нові можливості для дошкільників в аспекті персоніфікації освітнього процесу. Актуальність цифрових компетенцій стає дедалі очевиднішою у зв'язку з трансформаціями, що відбуваються сьогодні у діяльності освітніх організацій.

Сучасний педагог працює в новому, цифровому середовищі є учасником активної взаємодії: вихователь-дитина, вихователь-вихователь, вихователь-батьки. Така взаємодія вимагає володіння сучасними комунікативно-цифровими технологіями.

У статті розкрито проблему аналізу педагогічних умов формування цифрової компетентності майбутніх вихователів. Визначено, що зміст фахової підготовки майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти спрямований на формування фахових компетентностей майбутніх вихователів, а саме цифрової компетентності.

Для ефективної підготовки вихователів закладів дошкільної освіти щодо розвитку цифрової компетентності, перед нами постала проблема дослідити педагогічні умови формування даної компетентності.

Дослідження проводилось на базі Комунальний заклад «Нікопольський фахрвий педагогічний коледж» Дніпропетровської обласної ради». В умовах дистанційного навчання, задля розвитку нестандартних та нетрадиційних способів, методів та прийомів проведення освітніх занять було введено освітній курс «Інформаційно-комунікаційні технології у роботі з дітьми дошкільного віку».

Для розв'язання поставлених завдань використано комплекс методів дослідження: теоретичні: методи порівняльного та системного аналізу, обсерваційні методи (спостереження) за організацією процесу формування цифрової компетентності майбутніх педагогів-вихователів.

Ключові слова: умови, педагогічні умови, цифрова компетентність, майбутні вихователі, заклад дошкільної освіти.

Alyona LAZARENKO,
orcid.org/0000-0003-4464-7298
Graduate Student at the Department of Preschool Education
Kryvyi Rih State Pedagogical University
(Kryvyi Rih, Dnipropetrovsk region, Ukraine) lazarenko01@i.ua

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMATION OF DIGITAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS

Digitalization of the educational environment of educational institutions involves the introduction of digital technologies in all spheres of activity and requires appropriate training of educators, formation and assessment of their digital competence, focuses on the development of digital literacy of all participants in the educational process. The integration of digital technologies in education is designed to improve pedagogical methods and approaches, to open new opportunities for preschoolers in terms of personification of the educational process. The relevance of digital competencies is becoming increasingly apparent in connection with the transformations taking place today in the activities of educational organizations.

The modern teacher works in a new, digital environment is a participant in active interaction: educator-child, educator-educator, educator-parents. Such interaction requires mastery of modern communication and digital technologies.

The article reveals the problem of analysis of pedagogical conditions for the formation of digital competence of future educators. It is determined that the content of professional training of future educators of preschool education is aimed at the formation of professional competencies of future educators, namely digital competence.

In order to effectively prepare educators of preschool institutions for the development of digital competence, we have a problem to explore the pedagogical conditions for the formation of this competence.

The research was conducted on the basis of the Municipal Institution "Nikopol Professional Pedagogical College" of the Dnipropetrovsk Regional Council. In the conditions of distance learning, for the development of non-standard and non-traditional ways, methods and techniques of conducting educational classes, the educational course "Information and communication technologies in working with preschool children" was introduced.

A set of research methods was used to solve the set tasks: theoretical: methods of comparative and systematic analysis, observational methods (observation) for the organization of the process of formation of digital competence of future educators.

Key words: conditions, pedagogical conditions, digital competence, future educators, preschool institution.

Постановка проблеми. Інтенсивне використання нових інформаційних технологій, вимагає від суспільства формування цифрових навичок. Сучасний фахівець має володіти високим рівнем професійної компетентності, що спрямоване на здатність творчо мислити, використовувати науково-технічних знання для вирішення педагогічних проблем, організовувати роботу з упровадженням науково-технічних інновацій. Ця компетентність стає однією з найважливіших у педагогів, зокрема й вихователів ЗДО.

Питання цифрової компетентності є актуальне. Його досліджувало багато українських та зарубіжних науковців, таких як: В. Биков, Р. Гуревич, А. Гуржій, М. Жалдак, Дж. Крумсвік, М. Лещенко, Н. Морзе, С. Прохорова, О. Спірін та ін. А щодо підготовки вихователів ЗДО стосовно формування цифрової компетентності на сьогодні недостатньо досліджень.

Мета статті полягає в аналізі педагогічних умов формування цифрової компетентності майбутніх вихователів.

Аналіз досліджень. Аналіз психолого-педагогічної літератури та педагогічного досвіду дає змогу стверджувати, що освітній процес у закладах освіти вибудовується шляхом створення педагогічних та дидактичних умов, забезпечення яких сприятиме результативності реалізації методичної системи формування цифрової компетентності майбутніх вихователів.

Сьогодні широко поширюється визначення «цифрова компетентність», у зв'язку з дослідженнями українських учених для інтеграції з міжнародним освітнім простором. Наявність даної компетентності у майбутнього фахівця передбачає вміння використовувати в освітньому процесі цифрові технології.

Актуальне питання досліджує багато українських та вітчизняних науковців, таких як: В. Биков, Р. Гуревич, А. Гуржій, М. Жалдак, Н. Морзе, С. Прохорова, О. Сисоєва, О. Спірін, та ін.

О. Сисоєва та К. Гринчишина визначають цифрову компетентність як здатність особистості розуміти та використовувати інформацію в різних форматах від мережевих комп'ютерних джерел, яка містить також навички розшифровки мультимедійних образів, звуків і тексту (Сисоєва, 2010).

медійних образів, звуків і тексту (Сисоєва, 2010).

Виклад основного матеріалу. Зупинимось на визначенні феномена «умова», «педагогічна умова». Умова у лексичному аспекті розуміється як обстановка (середовище, обставина), яка уможливорює здійснення, створення чого-небудь або сприяє чомусь (Бусел, 2005:1506).

У філософському словнику поняття «умови» визначено як «вагомий компонент комплексу об'єктивних речей і їх станів, взаємодій, з якого з необхідністю виникає існування даного явища» (Ильичев, 1983:707).

У словнику з освіти та педагогіки «умова» визначається як сукупність перемінних природних, соціальних, зовнішніх та внутрішніх впливів, що впливають на фізичний, психічний, моральний розвиток людини, його поведінку; виховання і навчання, формування особистості (Полонский, 2004:36).

Пошуки визначення поняття «педагогічні умови» показали, що цю категорію досліджували і обґрунтовували науковці Ю. Бабанський, К. Дубич, О. Гура, Н. Житник, М. Зверева, Ю. Костюшко, О. Мещанінов, А.Найн, В. Стасюк та інші.

Педагогічні умови – сукупність зовнішніх чинників та обставин, які впливають на перебіг навчальної діяльності (Ильичев, 1983:348).

Окреслюючи зміст категорії «педагогічні умови», А.Найн вказує на сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів, педагогічних прийомів і матеріально-просторового середовища, спрямованих на розв'язання поставлених завдань (Найн, 1995:42).

Дослідником Н. Житник визначено і досліджено педагогічні умови, що забезпечують якісну професійну підготовку фахівців, а саме: реалізацію змісту освіти; методичне забезпечення навчально-виховного процесу; впровадження інноваційних навчальних технологій; забезпечення особистоорієнтованого підходу в організації навчання; стан виховної роботи у вищій школі; професійну майстерність викладачів (Житник, 2002).

Можемо погодитись з думкою О. Пожидаєвої (Пожидаєва, 2012), що вище наведені визначення дають можливість дійти узагальненого твердження, що «педагогічні умови» – це детер-

мінанти, що забезпечують процес формування знань, умінь і навичок. Ми будемо ґрунтуватися на підходах Ю. Костюшко під «педагогічними умовами» розуміє сукупність обставин життєдіяльності суб'єктів (педагог-студент), які зумовлюють розвиток особистості, сприяють формуванню готовності до діяльності у новій соціокультурній ситуації (Костюшко, 2005).

Зміст фахової підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти потребує постійного удосконалення.

В. Логвіненко зазначає, що сьогодні кожен здобувач освіти має володіти конкретними навичками з використання технічних засобів (персонального комп'ютера та комп'ютерних мереж), уміти здійснювати самостійний пошук інформації з різних джерел: як із періодичної літератури, так і з електронних комунікацій; ефективно використовувати інформацію у сфері професійної діяльності (Логвіненко, 2003:204).

Фахова підготовка вихователя нового типу можлива лише за умови наближення навчання у закладі вищої освіти до реальної професійної діяльності, оскільки становлення майбутнього фахівця визначається в першу чергу постійним удосконаленням його професійних (інтегрованих, міжособистісних, системних і спеціальних) компетенцій. Тому, змінюється методика проведення семінарських, практичних, лабораторних занять із дисциплін інформаційно-комп'ютерного циклу, оскільки вища школа спрямована озброювати майбутніх вихователів цифровою компетентністю.

У сучасному інформаційному суспільстві майбутні вихователі закладу дошкільної освіти мають не лише володіти базовими навичками користування інформаційно-комунікаційними технологіями, а й бути компетентними у їх застосуванні в своїй професійній діяльності.

Необхідною умовою інформатизації вищої освіти є готовність майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти до використання інформаційно-комунікаційних технологій навчання в освітньому процесі, задля набуття нових знань та підвищення своєї професійної компетентності, неперервної самоосвіти.

На нашу думку, головною умовою формування фахових компетентностей - є оновлення освітніх курсів.

В умовах дистанційного навчання, задля розвитку нестандартних та нетрадиційних способів, методів та прийомів проведення освітніх занять в КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж» ДОР» було введено освітній курс «Інформаційно-комунікаційні технології у роботі з дітьми дошкільного віку».

Комп'ютери та інформаційні технології стають професійним інструментом у всіх закладах освіти, не оминаючи і дошкільну освіту. Тому на базі коледжу, були створені сучасні комп'ютерні кабінети, оснащені моноблоками, проекторами, мультимедійними дошками, доступом до мережі Internet, задля підвищення якості освіти та формування, розвитку цифрової компетенції майбутніх вихователів.

Ще однією з важливих умов ми вважаємо вибір активних методів навчання.

Наприклад, під час вивчення освітнього курсу «Інформаційно-комунікаційні технології у роботі з дітьми дошкільного віку» широко використовуються інтерактивні онлайн презентації у сервісі Nearpod при проведенні занять у дистанційному форматі.

Ця програма дає можливість контролювати присутність студента в будь-який час заняття (створення тестового завдання, запитання з уведенням відповіді з клавіатури, опитування, малювання, заповнення пропусків в реченні, знайти прау в реальному часі), завжди тримати студентів тонусі і розвивати цифрові навички.

Також, для підготовки дидактичного матеріалу, який можна буде використовувати майбутнім вихователям на практиці в ЗДО, на практичних заняттях студентів знайомлять з принципами роботи таких онлайн-забезпечень: Google Presentations – сервіс, схожий на Power Point за набором інструментів, але при цьому дає змогу створювати та редагувати презентації в онлайн цілою командою; Canva – дає можливість створити онлайн-презентацію з вишуканим дизайном, надає доступ до фотографій, векторних зображень, графіки та шрифтів.

Наступним важливим елементом формування у майбутніх вихователів цифрової компетентності вбачаємо упровадження цифрових технологій у систему групового навчання: упровадження елементів штучного інтелекту в практику безперервної освіти; ознайомлення із сучасними концепціями розвитку електронного навчання: Mobile-Learning, Smart e-Learning тощо; розширення каналів зв'язку зі здобувачами (телефонний зв'язок, Skype, zoom-конференції, електронна пошта, соціальні мережі тощо); освітніх платформ для навчання (Classroom, Moodle).

Під час вивчення курсу «Інформаційно-комунікаційні технології у роботі з дітьми дошкільного віку», однією з тем є: «Робота в навчальних середовищах та їх характеристика», що є важливим аспектом ознайомлення студентів з засобами сучасних дистанційних освітніх технологій, зокрема навчання на масових відкритих онлайн-платформах

(Prometeus («Наукова комунікація у цифрову епоху», «Основи інформаційної безпеки», «Цифрові комунікації в глобальному просторі»); Edera («Інтерактивний онлайн-курс із дизайну презентацій у PowerPoint», «Опануємо змішане навчання»); Дія. Цифрова Освіта («Цифрограм 1.0», «Цифрограм 2.0»); Всеосвіта («Цифрові тренди в освіті: актуальні виклики сьогодення для педагогів закладів освіти», «Медіаграмотність педагогічних працівників закладів освіти: проблеми набуття та підходи до вдосконалення») тощо). Ці платформи дають можливість визначити рівень цифрової компетентності, удосконалити саморозвиток та реалізувати свій творчий потенціал.

Висновки. Впровадження дисципліни «Інформаційно-комунікаційні технології у роботі з дітьми дошкільного віку» була спрямована на розвиток і вдосконалення цифрових компетентностей майбутніх вихователів ЗДО.

Отже, нами були описані педагогічні умови щодо формування цифрової компетентності майбутніх вихователів. Найголовнішими умовами ми виділили оновлення освітніх курсів, вибір активних методів навчання, технічне оснащення кабінетів. Все це сприяє розвитку цифрової компетентності майбутніх вихователів.

Перспективи подальшого дослідження бачимо у розв'язанні проблеми формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т.Бусел. Київ. Ірпінь: ВТФ «Перун». 2005. 1728 с.
2. Житник Н. В. Організаційно-педагогічні умови підготовки бакалаврів економіки у коледжі II рівня акредитації: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Кривий Ріг, 2002. 233 с.
3. Костюшко Ю. О. Педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя до міжособистісної взаємодії в ситуації конфлікту: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2005. 263 с.
4. Логвіненко В. Г. Інтернет як засіб розвитку пізнавальної самостійності студентів. Теорія та методика навчання математики, фізики, інформатики. Кривий Ріг : Видав. відділ НМетАУ. 2003. Т. 3 (№ 3). С. 204-207.
5. Найн А.Я. О методическом аппарате диссертационных исследований. Педагогика. – 1995. № 5. С.44-50.
6. Пожидаева О. В. Педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до консультативної діяльності. Наукові записки : зб. ст. Сер. Психолого-педагогічні науки. Київ. 2012. № 6. С. 133–139.
7. Полонский В.М. Словарь по образованию и педагогике. Москва.: Высш. шк. 2004. 512 с.
8. Сисоєва О.А. Формування цифрової інформаційної компетентності у майбутніх вчителів технологій засобами мультимедіа. Актуальні проблеми математики, фізики і технологічної освіти. 2010. Вип. 7. С. 356–358.
9. Философский энциклопедический словарь / ред. кол.: Л. Ф. Ильичев и др. – Москва : Сов. Энциклопедия. 1983. 849 с.

REFERENCES

1. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language] / uklad. i holov. red. V.T. Busel. Kyiv. Irpin : VTF „Perun”, 2005. 1728 p. [in Ukraine].
2. Zhytnyk N. V. Orhanizatsiino-pedahohichni umovy pidhotovky bakalavriv ekonomiky u koledzhi II rivnia akredytatsii [Organizational and pedagogical conditions for training bachelors of economics in the college of the second level of accreditation]: dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04. Kryvyi Rih, 2002. 233 p. [in Ukraine].
3. Kostiuszko Yu. O. Pedahohichni umovy pidhotovky maibutnoho vchytelia do mizhosobystisnoi vziaiemodii v sytuatsii konfliktu [Pedagogical conditions of preparation of the future teacher for interpersonal interaction in a conflict situation] : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04. Zhytomyr, 2005. 263 p. [in Ukraine].
4. Lohvinenko V. H. Internet yak zasib rozvytku piznavalnoi samostiinosti studentiv [The Internet as a means of developing students' cognitive independence]. Theory and methods of teaching mathematics, physics, computer science. 2003. Nr. 3. pp. 204-207. [in Ukraine].
5. Nain A.Ia. O metodicheskomo apparate dissertatsionnyih issledovaniy [On the methodological apparatus of dissertation research]. Pedagogy. 1995. Nr.5. pp.44-50. [in Russian].
6. Pozhydaieva O. V. Pedahohichni umovy pidhotovky maibutnikh sotsialnykh pedahohiv do konsultatyvnoi diialnosti. [Pedagogical conditions of preparation of future social pedagogues for consultative activity]. Scientific notes: coll. Art. Ser. Psychological and pedagogical sciences. Kyiv. 2012. Nr6. pp. 133–139. [in Ukraine].
7. Polonskiy V.M Slovar po obrazovaniyu i pedagogike. [Dictionary of education and pedagogy]. Moscow: Higher. School. 2004. 512 p. [in Russian].
8. Sysoieva O.A. Formuvannia tsyfrovoy informatsiinoi kompetentnosti u maibutnikh vchyteliv tekhnolohii zasobamy multymedia. [Formation of digital information competence in future technology teachers by means of multimedia]. Current issues of mathematics, physics and technological education. 2010. Nr.7. pp. 356–358. [in Ukraine].
9. Filosofskiy entsiklopedicheskiy slovar [Philosophical Encyclopedic Dictionary] / red. kol.: L. F. Ilichev i dr. – Moskva: Sov. Entsiklopediya. 1983. 849 p. [in Russian].